

پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس
شهید سپهبد پاسدار حاج قاسم سلیمانی

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریایی

«بررسی و تحلیل فرصت‌ها و تهدیدهای ژئوپلیتیکی حضور ایران در قطب جنوب»

دکتر هادی اعظمی

دانشیار جغرافیای سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدهای
نویددیریای

در این مقاله با روش تحقیق توصیفی- تحلیلی، به بررسی و تحلیل فرصت‌ها و تهدیدهای ژئوپلیتیکی مرتبط با حضور ایران در این محدوده پرداخته شده

پیشینه ضعیف

مقاله مسئله محور با اتکا به داده‌ها و اطلاعات

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریایی

ژئوپلیتیک: ارتباط متقابل سه عنصر جغرافیا, قدرت و سیاست

قدرت دریایی: واژه قدرت دریایی واژه جدیدی نیست و می‌توان گفت در قرون اخیر موضوع بحث‌های داغ و سرنوشت‌ساز بوده و چه بسا مسیر تاریخ بشری و سرنوشت بسیاری از انسان‌ها را در جغرافیای سیاسی جهان دگرگون ساخته است. قدرت دریایی به مفهوم رایج آن برای نخستین بار در سال ۱۸۹۴ میلادی توسط «آلفرد تایلر ماهان» دریادار و مورخ دریایی آمریکایی در کتاب معروف او تحت عنوان «تأثیر قدرت دریایی در تاریخ» مطرح شد (مجتهد زاده: ۱۳۹۲، ۲۸)

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریایی

به عبارت دیگر، قدرت دریایی عبارتست از: «مجموعه‌ی توانایی‌های یک ملت در استحصال منافع خویش از دریاها و اقیانوس‌ها با بکارگیری آب‌های دنیا برای مقاصد سیاسی، اقتصادی و نظامی در زمان صلح و جنگ به منظور نیل به مقاصد و اهداف ملی (عزتی، ۱۳۸۷: ۸۰)

ایده‌پردازی و نظریه پردازی توسط دانشگاهیان

دغدغه، اشتیاق و همت مدیران و حکمرانان

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریای

جنوبگان ایران منطقه‌ای ادعا شده توسط ایران در قاره‌ی جنوبگان است که بین ۵۹٫۵ درجه تا ۶۳٫۱۴ درجه شرقی قرار گرفته است. هم‌اکنون این منطقه میان ایران و استرالیا مورد مناقشه است و تحت کنترل قلمرو جنوبگان استرالیا است.

در اسفند ۱۳۹۱ محمدحسین باقری، رئیس ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران گفت که ایران به دلیل امکان دسترسی از طریق دریای مکران به قطب جنوب و حائل نبودن هیچ سرزمینی در این میان می‌تواند «بر طبق قوانین بین‌المللی در بخشی از قطب جنوب ادعای حاکمیت کند.»

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریا

با عضویت جمهوری اسلامی ایران در کمیته علمی تحقیقات جنوبگان در سال ۱۳۹۳ که در جریان سی و سومین نشست کمیته در اوکلند نیوزیلند تصویب شد، زمینه مشارکت ایران در تحقیقات جنوبگان و پیگیری طرح احداث پایگاه دائمی تحقیقاتی در قطب جنوب فراهم شد.

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریا

در سال‌های اخیر از منظر ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیکی، قطب جنوب، به عنوان یکی از مناطق مهم جهان، مورد توجه کشورها و سیاستمداران قرار گرفته است.

هیچ کشوری حق حاکمیت بر این منطقه را ندارد و همه کشورها می‌توانند از منابع طبیعی و محیط زیست آن بهره‌مند شوند.

همانطور که حضور در فضا و قرار گرفتن در باشگاه فضایی و نیز افتخار دور دنیا (۳۶۰ درجه) حائز اهمیت است، حضور ایران در مناطق دوردست ژئوپلیتیکی همچون قطب جنوب از منظر گسترش حوزه ژئوپلیتیکی نیز از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است.

که دارای فرصت‌ها و تهدیدهای مختلف ژئوپلیتیکی است که نیازمند تجزیه و تحلیل می‌باشد.

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریایی

ویژگی‌های جغرافیایی جنوبگان:

قاره جنوبگان با وسعت ۱۴ میلیون و ۶۰۰ هزار کیلومتر مربع، بیش از هشت و نیم برابر مساحت ایران و پنجمین قاره از لحاظ وسعت و بزرگی است به طوری که ۱۰ درصد خشکی‌های جهان را به خود اختصاص داده‌است و اکنون حدود ۳۰ کشور از جمله آمریکا، روسیه، شیلی، فرانسه، آرژانتین، هند، پاکستان و برزیل در جنوبگان ایستگاه تحقیقاتی دارند که روسیه با ۱۰ ایستگاه بیشترین ایستگاه را داراست و ایستگاه آمریکا نیز از حد یک ایستگاه فراتر رفته و در واقع یک مجتمع تحقیقاتی است

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریایی

اهمیت قطب جنوب در ابعاد مختلف:

۱- از منظر اقتصاد طبیعت محور:

قطب جنوب دارای منابع طبیعی غنی از جمله طلا، نقره، مس، نیکل، نفت، گاز، پلاتین، سنگ آهن، کرم، کبالت، معادن، منابع آب تازه، و منابع دریایی می‌باشد. این منابع اهمیت اقتصادی بالایی دارند و برای تأمین انرژی و مواد اولیه صنعتی جهانی قابل استفاده می‌باشند.

این منابع می‌توانند به عنوان جایگزین برای منابع طبیعی در حال کاهش کشورهایمانند ایران مورد استفاده قرار گیرند. همچنین، قطب جنوب دارای ذخایر عظیم آب شیرین است که می‌تواند در تأمین آب شیرین کشورهایمان نقش مهمی ایفا کند.

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریایی

۲- تحقیقات علمی

قطب جنوب به عنوان یک محیط مناسب برای تحقیقات علمی در زمینه‌های زیست‌شناسی، جغرافیا، ژئوفیزیک، اقیانوس‌شناسی، اکولوژی و تغییرات اقلیمی شناخته می‌شود و به پیشرفت تحقیقات علمی کمک می‌کند.

۳- محیط زیست

حفظ محیط زیست در این منطقه به عنوان حفظ یکی از محیط‌های طبیعی نادر و ارزشمند جهان اهمیت دارد و از توجه جهانی برخوردار است.

قطب جنوب تحت تأثیر مستقیم تغییرات اقلیمی و گرمایش جهانی قرار دارد و تأثیرات این منطقه بر تغییرات اقلیمی جهانی بسیار مهم هستند.

تعهد کشورها به همکاری برای حفاظت از منطقه قطب جنوب از اهمیت جهانی برخوردار است. گونه‌های زیستی منحصر به فردی هم در این قاره وجود دارند.

پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس
شهید سیدهدایت‌الله باستانی حاج قاسم سلیمانی

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریایی

MEHR NEWSAGENCY

Photo: Received

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریا

۴- از منظر ژئوپلیتیک:

نقش حضور ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیک در الگوی راهبردی معماری نیروهای مسلح کشورها (از جمله نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران)
در باره اهمیت سیاسی قطب جنوب برای ایران باید اشاره داشت، حضور ایران در قطب جنوب می‌تواند نشان‌دهنده قدرت و اقتدار این کشور در سطح بین‌المللی باشد. همچنین، این حضور می‌تواند به تقویت روابط ایران با کشورهای دیگر کمک کند.

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدهای
نوین دریایی

توانایی های ایران در تولید و استفاده از فناوری‌های نظامی پیشرفته و تأثیر آن در توسعه قدرت نظامی به عنوان یک فرصت مورد توجه ویژه قرار دارد.

تأثیر نقش استراتژیک نظامی ایران در تعیین تعادل نیروها، کنترل مسیرهای ارتباطی بین‌المللی و تأثیرات منطقه‌ای این حضور در تضمین امنیت منطقه‌ی جنوبی، همچنین، توانایی‌های نیروی دریایی ایران در این منطقه به عنوان یک عامل تعیین‌کننده در تحقق اهداف ژئواستراتژیکی ایران از اهمیت بالایی برخوردار است.

جمهوری اسلامی برای حضور موثر و بهره‌مندی از فرصت‌ها و رفع تهدیدات باید از تمامی ظرفیتهای موجود از جمله ظرفیتهای بین‌المللی مانند معاهدات، استفاده نماید. از جمله معاهدات موجود سیستم معاهده قطب جنوب می‌باشد.

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریایی

قطب جنوب به دلیل موقعیت استراتژیک خود، اهمیت ژئوپلیتیک زیادی برای ایران دارد. این قاره در نزدیکی اقیانوس هند و اقیانوس آرام قرار دارد که از مسیرهای مهم تجاری و نظامی جهان بشمار می‌آیند.

همچنین، قطب جنوب به دلیل قرارگیری در نیمکره جنوبی، به عنوان یک موقعیت رصدی عالی برای کنترل موشک‌های بالستیک و بررسی تغییرات آب و هوایی جهان محسوب می‌شود.

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریا

تقاضای جهانی برای حفاظت و همکاری در این منطقه را
افزایش داده است
در حالی که قدرت‌های بزرگ مانند ایالات متحده، چین، و
روسیه به دنبال گسترش حضور خود در این منطقه هستند،

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریایی

قدرت دریایی یک کشور می‌تواند بر قدرت و نفوذ آن کشور در سطح بین‌المللی تأثیر بگذارد

موقعیت جغرافیایی یک کشور می‌تواند بر قدرت و نفوذ آن کشور تأثیر بگذارد.
منابع طبیعی می‌توانند بر قدرت و نفوذ یک کشور تأثیر بگذارند.
ایفای نقش فعال در نظام جهانی و تامین منافع در سطح بین‌المللی.
مسئولیت پذیری بیشتر در قبال مسائل جهانی
توسعه پایدار و حفظ محیط زیست

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریایی

نتیجه گیری:

با بررسی و مروری بر ظرفیتها، تنگناها و فرصتها و تهدیدات حضور ایران در قطب جنوب و البته نگاهی به تجربه حضور برخی کشورها، نتیجه گرفته می‌شود که:

بنا بر اهمیت بالای قطب جنوب در ابعاد مختلف، حضور جمهوری اسلامی ایران در آن منطقه اجتناب ناپذیر بوده و در قالب یک برنامه جامع و همه جانبه نگر باید هر چه زودتر اقدام به حضور در آن را در دستور کار خود قرار بدهد.

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریا

«جمهوری اسلامی ایران برای حضور موثر و کارآمد در قطب جنوب فرصت‌های پیش رو شامل، عضویت در کمیته علمی تحقیقات جنوبگان، منابع طبیعی غنی و فرصت‌های اقتصادی و تجاری، انجام تحقیقات علمی، دارای سهم در حفظ محیط زیست، ایفای نقش در امنیت جهانی، نقش آفرینی در جلوگیری از پیامدهای تغییر اقلیم، تقویت همکاری‌های بین‌المللی، ارتقای جایگاه سیاسی و افزایش اقتدار ملی و بین‌المللی و ... را برای خود دارد.»

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریایی

جمهوری اسلامی برای حضور موثر و بهره‌مندی از فرصت‌ها و رفع تهدیدات باید از تمامی ظرفیتهای موجود از جمله ظرفیتهای بین‌المللی مانند معاهدات، استفاده نماید. از جمله معاهدات موجود سیستم معاهده قطب جنوب می‌باشد.

ایجاد پایگاه دائمی در قطب جنوب عمق استراتژیک ایران را افزایش میدهد

همانطور که دستیابی به دانش فضایی یا دستیابی به فناوری‌های هسته‌ای و نظامی می‌تواند در تقویت اعتماد به نفس ملی اثر گذار باشد، ایجاد پایگاه دائمی در قاره یخ زده جنوبگان نیز می‌تواند به عمق استراتژیک ایران کمک کند.

در این بین، رقابت با سایر کشورها از جمله قدرتهای جهانی، تنشهای ژئوپلیتیکی، محدودیتهای فناورانه، تنگناها و محدودیتهای مالی برای دسترسی و حضور در قطب جنوب، از جمله تهدیدها و چالش‌های حضور ایران در قطب جنوب می‌باشند که باید در صدد رفع آنها برآید.

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریایی

پیشنهادات:

- افزایش همکاری‌های علمی و تحقیقاتی با سایر کشورها
- توسعه زیرساخت‌های لازم برای حضور در قطب جنوب
- افزایش آگاهی عمومی و فرهنگ سازی در مورد اهمیت قطب جنوب
- توسعه همکاری‌های بین‌المللی با سایر کشورهای حاضر در قطب جنوب در زمینه‌های علمی، تحقیقاتی و زیست‌محیطی

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریایی

- سرمایه‌گذاری مناسب برای تقویت توانمندی‌های علمی و تحقیقاتی ایران در قطب جنوب شامل؛ آموزش و پرورش متخصصان، تأمین تجهیزات، امکانات و توسعه زیرساخت‌های علمی و تحقیقاتی و توسعه زیرساخت‌های علمی و تحقیقاتی، ایجاد ایستگاه علمی در قطب جنوب و ...

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریا

- اتخاذ سیاست‌های مناسب برای حفاظت از محیط زیست قطب جنوب شامل حمایت از توافق‌نامه‌های بین‌المللی مربوط به محیط زیست قطب جنوب و اجرای قوانین و مقررات زیست‌محیطی
- تلاش برای رفع تنگناها و محدودیتهای مالی برای دسترسی و حضور مطلوب‌تر در قطب جنوب
- پیش‌بینی و تدارک لازم برای احداث پایگاه نظامی
- جلب توجه مسئولین بلند پایه نظام به اهمیت قطب جنوب
- تلاش برای پیوستن به معاهده جنوبگان (۱۹۵۹-۲۰۴۸)
- درج تاکید به حضور ایران در قطب جنوب در بیانیه پایانی همایش

پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس
شهید سیدهدایت‌الله باستانی

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
زیبایی دریایی

همایش ملی
فرصت‌ها و تهدیدها
نوید دریا

پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس
شهید سپهبد پاسدار حاج قاسم سلیمانی

با سپاس از توجه تان

WWW.emotconf1402.ir